

حائکاه مرور زمان کیفری

دکتر محسن قاضی‌پور،

مستوفی تطبیقی و عرصه بین المللی

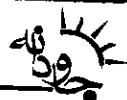
تألیف

دکتر وحید صالحی

وکیل دادگستری

انتشارات جاوید

سرشناسه : صالحی، وحید، ۱۳۴۹-
 عنوان قراردادی : ایران. قوانین و احکام
 عنوان و نام پدیدآور : جایگاه مرور زمان کیفری در نظام حقوقی ایران، حقوق
 تطبیقی و عرصه بین‌المللی / تألیف: وحید صالحی.
 مشخصات نشر : تهران: جاودانه، جنگل، ۱۳۹۲
 مشخصات ظاهری : ۱۶۸ ص.
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۱۲-۴
 وضعیت فهرست‌نویسی : فیپا
 موضوع : مرور زمان (حقوق جزا) - ایران
 موضوع : مرور زمان (حقوق جزا)
 موضوع : حقوق تطبیقی
 رده‌بندی کنگ : ۱۳۹۲ ج ۲ ص ۳۸ / KMHF۰۳۸
 رده‌بندی دی‌سی : ۳۴۷/۵۵۰۵۲
 شماره کتابشناسی : ۳۴۲۱۷۴

عنوان کتاب: جایگاه مرور زمان کیفری در نظام حقوقی ایران، حقوق
 تطبیقی و عرصه بین‌المللی
 تألیف: دکتر وحید صالحی
 ناشر: انتشارات جاودانه، جنگل
 ناظر فنی: امین لشکری
 نوبت و سال چاپ: اول، ۱۳۹۳
 قطع و تیراژ: رقعی، ۱۰۰۰ نسخه
 قیمت: ۶۰۰۰ ریال
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۵۸-۳۱۲-۴

تلفن: ۰۶۶۴۸۲۸۳۰-۹-۶۶۴۸۶۱۱۵-۲۱
<http://www.junglepub.org>
 email:// Info@junglepub.org ۰۳۱۱-۳۲۰۵۰۶۷-۳۲۰۳۸۰۰-۹

«حق چاپ برای مؤلف محفوظ است»

فهرست مطالب

پیشگفتار

فصل اول: مرور زمان در نظام کیفری ایران

- مقدمه ۲
- گفتار اول - مفهوم فلسفه مرور زمان کیفری ۳
- ۱- تعریف ۳
- ۲- فلسفه مرور زمان کیفری ۴
- ۱- ۲- استدلال موافقان ۴
- ۲- ۲- استدلال مخالفان ۶
- گفتار دوم- اقسام مرور زمان کیفری در حقوق ایران ۷
- ۱- مرور زمان شکایت ۹
- ۲- مرور زمان تعقیب ۱۰
- ۱- ۲- مبدأ مرور زمان تعقیب ۱۲
- الف- تاریخ وقوع جرم ۱۳
- ب- تاریخ آخرین اقدام تعقیبی یا تحقیقی ۱۴
- ۳- ۲- قطع مرور زمان تعقیب و آثار آن ۱۶
- الف- عدم احتساب مدت زمان سپری شده مرور زمان قبل از انقطاع ۱۷
- ب- مطلق و غیرشخصی بودن ۱۷
- ج- قابلیت طرح دعوی خصوصی ۱۸

د- انقطاع نامحدود.....	۱۸
۳- ۲- تعلیق مرور زمان تعقیب.....	۱۸
الف- موانع عملی.....	۲۰
ب- موانع حقوقی.....	۲۰
۳- مرور زمان مجازات.....	۲۰
۱- ۱- مدت مرور زمان مجازات.....	۲۱
۳- ۳- مبدأ مرور زمان مجازات.....	۲۴
الف- قابلیت حکم.....	۲۴
ب- تاریخ انقضاء یا رفع مانع.....	۲۵
ج- تاریخ قطع اجرای مجازات.....	۲۵
د- تاریخ لغو حکم تعلیق اجرای مجازات یا آزادی مشروط.....	۲۶
۳- ۳- تعلیق مرور زمان مجازات.....	۲۶
۳- ۴- قطع مرور زمان مجازات.....	۲۷
الف- شروع به اجرای هر یک از این اعمال یا قطعیت.....	۲۸
ب- شروع به اجرای حکم در خصوص هر یک از شرکاء و معاونان جرم.....	۲۸
۵- ۳- آثار مرور زمان مجازات.....	۲۹
الف- عطف به ماسبق شدن.....	۲۹
ب- محو آثار محکومیت.....	۲۹
ج- سقوط مجازات.....	۳۰
نتیجه.....	۳۱
فصل دوم: مرور زمان کیفری از دیدگاه حقوق تطبیقی	
مقدمه.....	۳۶
گفتار اول- حقوق اسلام.....	۳۷
۱- فقه امامیه.....	۳۷

۴۰	۲- فقهای اهل سنت.....
۴۰	۲-۱- مالکی و شافعی.....
۴۲	۲-۲- ابوحنیفه.....
۴۴	۳- تقادم.....
۴۴	۳-۱- جهات و دلایل نفی تقادم.....
۴۵	۳-۲- جهات و دلایل پذیرش تقادم.....
۴۸	۳-۳- مرور زمان در نظام حقوقی کامن لو.....
۴۹	۱- مرور زمان در نظام کیفری انگلستان.....
۴۹	۱-۱- موضوعات کیفری در صلاحیت دادگاه بخش.....
۵۰	۱-۲- موضوعات کیفری در صلاحیت دادگاههای عالی.....
۵۰	۱-۳- قانون مرتجع جرائم تلافی جادهای.....
۵۲	۲- مرور زمان کیفری در حقوق ایران.....
۵۳	۳- مرور زمان کیفری در حاکمات ایالات متحده آمریکا.....
۵۳	۳-۱- سیستم حقوقی ایالات متحده آمریکا.....
۵۵	۳-۲- مفهوم مرور زمان کیفری.....
۵۵	۳-۳- فلسفه و اهداف اعمال مرور زمان کیفری.....
۵۶	۳-۴- انواع مرور زمان کیفری در ایالات متحده آمریکا.....
۵۶	الف- مرور زمان تعقیب.....
۵۷	اول- مدت مرور زمان تعقیب (قاعده تعقیب در هر زمان).....
۵۷	دوم- مدت‌های مرور زمان برای جرایم.....
۵۷	سوم- تعلیق و تمدید مرور زمان تعقیب.....
۷۱	چهارم- مبداء مرور زمان تعقیب.....
۷۷	ب- مرور زمان شکایت.....
۷۸	اول- مدت مرور زمان شکایت.....

۸۱	دوم- تعلیق و تمدید مرور زمان شکایت و خاتمه آن
۸۷	گفتار سوم- مرور زمان در نظام حقوق موضوعه
۸۸	۱- اتریش
۸۹	۲- بلغارستان
۹۰	۳- جمهوری چک
۹۱	۴- یونان
۹۲	۵- مجارستان
۹۳	۶- ایتالیا
۹۴	۷- لیختن‌اشتاین
۹۵	۸- پرتغال
۹۵	۹- رومانی
۹۶	نتیجه

فصل سوم: مرور زمان کیفری در عرصه بین‌المللی

۱۰۰	مقدمه
۱۰۱	گفتار اول- مرور زمان در حقوق بین‌الملل کیفری
۱۰۱	۱- مرور زمان از منظر اهم اسناد بین‌المللی
۱۰۱	۱-۱- کنوانسیون عدم قابلیت اعمال مرور زمان نسبت به جرایم جنگی و جرایم علیه بشریت سازمان ملل متحد (۱۹۴۸)
۱۰۱	۲- ۱- کنوانسیون اروپائی در خصوص جنایات علیه بشریت
۱۰۳	مصوب ۲۵ ژانویه ۱۹۷۴
۱۰۵	۳- ۱- پیش‌نویس قانون جرایم علیه صلح و امنیت بشریت (۱۹۴۸)
۱۰۵	۴- ۱- اصول بنیادی و روش‌های راهبردی در حق بر علاج و جبران خسارت، برای قربانیان نقض‌های حقوق بشر بین‌المللی و حقوق بشری (۲۰۰۰)
۱۰۵	۵- ۱- اصول بنیادی و روش‌های راهبردی در حق بر علاج و جبران خسارت

قربانیان نقض‌های فاحش حقوق بشر بین‌المللی و تخلفات جدی از آن (۲۰۰۵).....	۱۰۶
گفتار دوم- اساسنامه محاکم کیفری بین‌المللی.....	۱۰۷
۱- دادگاه کیفری بین‌المللی یوگسلاوی سابق.....	۱۰۸
۲- دادگاه ویژه کامبوج.....	۱۱۰
۳- دیوان کیفری بین‌المللی.....	۱۱۰
گذر بار سوم- چشم‌انداز مرور زمان جرایم بین‌المللی در نظام قانونی کشورها.....	۱۱۲
۱- استرلیا.....	۱۱۳
۲- کامرون.....	۱۱۳
۳- چاد.....	۱۱۴
۴- فرانسه.....	۱۱۴
۵- ایتالیا.....	۱۱۵
۶- هلند.....	۱۱۶
۷- انگلستان.....	۱۱۶
۸- ایالات متحده آمریکا.....	۱۱۷
۹- آلبانی.....	۱۱۷
۱۰- آرژانتین.....	۱۱۸
۱۱- ارمنستان.....	۱۱۹
۱۲- اتریش.....	۱۱۹
۱۳- آذربایجان.....	۱۲۰
۱۴- بلاروس.....	۱۲۰
۱۵- بلژیک.....	۱۲۰
۱۶- بوسنی و هرزگوین.....	۱۲۱

۱۲۱	۱۷- برونندی
۱۲۲	۱۸- کلمبیا
۱۲۲	۱۹- کنگو
۱۲۲	۲۰- کرواتی
۱۲۳	۲۱- کوبا
۱۲۳	۲۲- جمهوری دموکراتیک کنگو
۱۲۴	۲۳- استونی
۱۲۴	۲۴- اتیوپی
۱۲۵	۲۵- بلیز
۱۲۶	۲۶- مجارستان
۱۲۶	۲۷- عراق
۱۲۶	۲۸- اسرائیل
۱۲۷	۲۹- سوریه
۱۲۷	۳۰- لبنان
۱۲۷	۳۱- لیتونی
۱۲۸	۳۲- مالزی
۱۲۸	۳۳- مالی
۱۲۸	۳۴- لوکزامبورگ
۱۲۹	۳۵- نیجر
۱۲۹	۳۶- پرو
۱۳	۳۷- جمهوری کره
۱۳۱	۳۸- جمهوری مولداوی
۱۳۱	۳۹- فدراسیون روسیه
۱۳۲	۴۰- رومند

۴۱- اسلوانی	۱۳۳
۴۲- اسپانیا	۱۳۳
۴۳- سوئد	۱۳۵
۴۴- تاجیکستان	۱۳۷
۴۵- اروگوئه	۱۳۷
۴۶- پاکستان	۱۳۷
۴۷- ویتنام	۱۳۸
۴۸- چین	۱۳۸
۴۹- ایران	۱۳۸
نتیجه	۱۳۹
منابع و مآخذ	۱۴۱

نست اجتماعی بشر و ضرورت وجود قواعد و مقررات در تنظیم روابط اجتماعی انسان‌ها، تراوشات ذهنی فلاسفه، مصلحین و اندیشمندان اجتماعی را در این صورت بدنبال داشته است که منجر به ظهور و بروز نظریات مختلف و متعددی در علوم اجتماعی و به ویژه حقوق انسان‌ها گردیده است. همواره، در طول تاریخ، حقوق کیفری، که در یک نگاه کلی، مجموعه قواعد و مقررات است که بر روی رفتارهای مجرمانه، چگونگی تعقیب و محاکمه و مجازات و اجرای حکم محسوب می‌شود، تحت تأثیر تفکر اندیشمندان مکاتب و جنبش‌های مختلف کیفری (کلاسیک، اثباتی، دفاع اجتماعی، التقاطی) و سایر مکاتب فقهی و حتی و یقیناً ملهم از مکاتب الهی و آموزه‌های مذهبی و دینی قرار گرفته است.

فلسفه مجازات‌ها، میزان و کیفیت آن و مجازات‌ها، جملگی مواردی بوده و هستند که در نظام قانونگذاری ملهم از اندیشه متفکرین و مصلحین اجتماعی قرار گرفته‌اند.

با پیشرفت بشر در زمینه‌های صنعتی و تکنولوژی و پیچیدگی روابط اجتماعی انسان‌ها و خروج از مرحله سنتی و گذار به توسعه و پیشرفت از یک طرف، و دستاوردهای مکاتب جرم‌شناختی از طرف دیگر، بهره‌گیری از ابزارهای قانونی متناسب با شخصیت و کرامت انسانی در فلسفه، نحوه و چگونگی اعمال مجازات را بیش از پیش ضروری نموده است.

دیگر، هدف از مجازات انتقام از مجرمین نبوده، اصلاح، باز اجتماعی

کردن مجرم، از بین بردن آثار جرم در اجتماع، اعاده نظم از دست رفته اجتماعی، پیشگیری فردی و جمعی... جملگی از اهداف جدید اعمال مجازات محسوب می‌شوند.

استفاده از ابزارهای کیفری ساقط‌کننده مجازات از مواردی است که توانسته اهداف مجازات را تأمین و مورد پوشش قرار دهد.

«مرور زمان»، به عنوان یک نهاد مسقط مجازات، ابزاری است در راستای تأمین اهداف مجازات، ایجاد نظم و استقرار عدالت کیفری و اجتماعی که از دیرباز مورد توجه نظام‌های حقوقی در جهان قرار گرفته است.

هرچند در منازع حقوق مذهبی و حقوق کامن‌لو، «مرور زمان» در امور کیفری مفهومی ندارد. اکن از دریچه مصلحت‌اندیشی، این مهم، مورد پذیرش نظام‌های حقوقی مذکور قرار گرفته است.

در پی پیروزی سلاطین ایران، نهاد مرور زمان کیفری (به‌رغم سابقه دیرینه قانونگذاری از حقوق کیفری ایران حذف گردید و مجدداً در سال ۱۳۹۲ قانونگذار به احیای آن بدون مجازات اسلامی، همت گمارد.

ضرورت وجود نهاد موصوف در نظام کیفری کشورها امری محتوم است که با بررسی و مطالعه حقوق آنها به راحتی می‌توان به این موضوع پی برد.

نکته حائز اهمیت این است که: هرچه رفتار مجرم (جرم ارتكابی) حادثتر باشد دوره زمانی (مدت زمان) مرور زمان بیشتر بوده و اصلاً قابلیت اعمال نخواهد داشت. به نحوی که در قوانین کیفری کشورها این امر کاملاً مشهود است و حتی در جرایم بین‌المللی به لحاظ حاد و شریک بودن و رفیق اسناد بین‌المللی و رویه موجود و تصریح قانونی کشورها این نهاد قابلیت اعمال ندارد.

اینجانب با توجه به عقبه تحصیلی در دوره‌های فوق لیسانس و دکتری،

با محوریت پژوهش‌های کیفری، تطبیقی و بین‌المللی و مطالعه در سیستم کیفری اکثر کشورهای جهان، سفرهای متعدد علمی به کشورهای اروپایی و آمریکا و شرکت در محاکم بین‌المللی کیفری و محاکم کیفری داخلی کشورهای مذکور و بهره‌گیری از تجربیات گرانبهای علوم اساتید این رشته حقوق در داخل کشور، و بر مبنای اشتیاق، به گزینش موضوع حاضر با عنوان **جایگاه مرور زمان کیفری در نظام حقوقی ایران، حقوق تطبیقی و عرصه بین‌المللی** «مبادرت نمودم.

نسبت به دوران ویرمان کیفری در کتب متعدد حقوق جزای عمومی مطالب به رشته تحریر رآمده است، لکن کتابی جداگانه در این باب نیافتم. جدید بودن موضوع کتاب حاضر و تطبیقی و بین‌المللی بودن آن از خصوصیات ویژه این اثر محسوب می‌شود که شاید به جرأت بتوان گفت که تاکنون طبع یک چنین اثری در حقوق کیفری ایران بی‌سابقه بوده است. در گردآوری و تألیف این اثر منحصراً از کتب و منابع داخلی و خارجی متعددی استفاده (مطالعه، ترجمه، مروری) نموده‌ام (بالغ بر یکصد و سی منبع داخلی و خارجی) ضمن آنکه در مشورت و راهنمایی‌های اساتید پیشکسوت اهل فن، بی‌بهره نمانده‌ام.

بدین ترتیب کتاب حاضر را در سه فصل:

فصل اول - مرور زمان در نظام کیفری ایران مشتمل بر دو گفتار
فصل دوم - مرور زمان کیفری از نظر حقوق تطبیقی مشتمل بر سه گفتار

فصل سوم - مرور زمان کیفری در عرصه بین‌المللی مشتمل بر یک گفتار، به رشته تحریر در آورده‌ام.

در آغاز هر فصل به تبیین مقدمه و خاتمه آن نتیجه، پرداخته‌ام و با ذکر کتابشناسی، این اثر را به پایان رسانده‌ام.

سعی نموده‌ام، مطالب نقل شده با حفظ امانت در استفاده از کتب داخلی و رعایت معادل‌سازی صحیح در ترجمه عبارات منابع خارجی باشد. در استفاده از منابع خارجی از جدیدترین آن بهره‌گیری شده است و آخرین تغییرات قانونگذاری کشورها لحاظ گردیده است.

آنجا که تفکرات، مربوط به خودم بوده صریحاً عنوان نموده‌ام و از آنکه گوئی و تطویل کلام پرهیز کرده‌ام.

مطالب، کاملاً تخصصی و در حد استفاده دانشجویان کارشناسی‌ارشد رشته حقوق و ویژه شاخه کیفری و بین‌المللی می‌باشد.

امید است این اثر که از لغزش اندیشه و قلم مصون نمی‌باشد، مقبول جامعه حقوقی دانشجویان و محققان محترم و به ویژه مورد استفاده دانشجویان عزیز رشته حقوق قرار گیرد و این بنده را در اصلاح آن یاری نمایند.

وحید صالحی

تهران، دوازدهم دی ماه ۱۳۹۲ خورشیدی